

Разговор о филму, холивудским вредностима и односу српских конзервативаца према западној и домаћој кинематографији, о Србима на филму и филму у Србаља, са српским сценаристом, глумцем и доајеном филмске и културне сцене Димитријем Војновим. Разговарао Никола Танасић.

Погледајте први део интервјуа [овде](#).

НТ: Српска десница јадикује против „холивудских вредности“ и „американизације“, али се чини да они управо желе да се о Србима снимају упеглани филмови холивудског типа, где су Срби приказани као „доби момци“.

ДВ: Апсолутно. Ипак, питање је да ли би смели у томе да иду до краја. Амерички филм има хероје индивидуалце који чак и када раде за државу често долазе у сукоб са њом. Основни проблем који настаје када се ван Америке праве копије америчке драматургије јесте у томе што не смеју да се критикују руководиоци. Ако бисмо узели неке филмове које сматрамо темељима америчке „меке моћи“ били бисмо изненађени у којој мери и на какав начин они демистификују и отворено критикују Америку. У том смислу, није моћ америчког филма само у глорификацији вредности већ и у њиховом преиспитивању. Најзначајнији амерички филмови заправо имају беспрекорну реализацију која сама по себи изазива страхопоштовање, и утисак да је Америка довољно велика и јака чим је спремна себе да критикује. Ако бисмо томе пришли из наше визуре, филм најближи тој парадигми је „Лепа села лепо горе“ Срђана Драгојевића, сјајан жанровски спој две традиције ратног филма – партизанског и вијетнамског. Американцима је требало безмало двадесет година да га достигну и то правећи инверзију у филму „Фурија“ где се Други светски рат третира „вијетнамски“.

НТ: Десничарска публика у Србији стално поставља питање „зашто ми уопште

расправљамо о томе“ и „шта се то уопште нас тиче“, ове теме се често проглашавају за некакво страно тело које је уметнуто да се „отрује наша омладина“, да се „окрене пажња од битних питања“. Истовремено, када се погледа који су филмови на којима је наша десница одрасла (не рачунајући неколико њих који, изгледа, гледају само Тарковског и Никиту Михалкова), то су опет неки амерички филмови из седамдесетих и осамдесетих. Њихова очекивања од сваког филма су формирана на основу холивудске естетике, коју они истовремено одбацују, али која затим преносе на домаћу кинематографију. Тако и имамо питање које се поставља сваки пут када неко сними филм о нечему – „а зашто нисте снимили филм о Јасеновцу?“ При томе није најјасније какав би тачно филм о Јасеновцу они хтели да виде, да ли кољачки хорор, или ону једну сцену из Зафрановићеве „Окупације у 26 слика“ продужену на сат и по. У ком смислу се та нејасна очекивања наше конзервативне публике одражавају на праксу некога ко снима филмове у Србији?

ДВ: То је врло занимљиво питање. Ми имамо сталну опсесију тиме да Холивуд снима филмове, чији је главни циљ, некако, да „униште српски народ“. При томе се занемарује чињеница да холивудски филм у Србији једном холивудском студију може да донесе у врх главе око стотину хиљада евра и не више од тога, а да се сви ти филмови примарно приказују у Америци и западним тржиштима, које, сложићемо се, Холивуд вероватно не жели да уништи. Ми имамо непрекидно једну претпоставку да нам са холивудским филмом долази једно апсолутно зло које је намењено искључиво нама, а занемарујемо да сви ти филмови, уколико имају било какву врсту сублиминалне улоге, у шта ја лично не верујем, та улога би ваљда требало да буде конструктивна на свом оним местима где се ти филмови најмасовније гледају. У том погледу ми наравно долазимо до те шизофрене позиције о томе шта се очекује од наше кинематографије. У ту позицију долазимо зато што ми имамо низ историјских тема које се и сада обрађују, а којима публика из неког разлога није задовољна. Жика Ајдачић то помиње у својој теорији о „антисрпском филму“, која, иако је у питању човек који није теоријски образован у овој области, представља интересантан лакмус тест, иако фактички није тачна. У просеку бисмо могли да кажемо да чак већи део продукција, нарочито по минутажи – ако говоримо о ТВ серијама, требало би да нарочито добро комуницира са конзервативном публиком, и могли бисмо да га сматрамо условно просрпским. Оно што је ту, међутим, разлика, јесте у томе што се савременим темама за које можемо да кажемо да немају неки конзервативни назор, нити родољубив поглед на ствари. Али, с друге стране, сви филмови, или већина филмова који говоре о прошлости, га имају. Чини ми се, међутим, да нема довољно јасне артикулације о томе шта смета нашој публици. Мислим да њима смета заправо то, што немају довољно филмова са којима се слажу, који им пријају, а који говоре о савременим темама. И онда отуд изгледа да је та наша конзервативна, десна визура „везана за прошлост“, везана за неке „музејске“, да не кажем „трофејне“ теме, које су при томе максимално умекшане – попут, рецимо, спортског патриотизма, или неких личности из културне баштине. То су све значајне теме које могу да буду врло лепе, али ми данас имамо један сукоб о коме ти филмови не говоре. Проблем у артикулацији долази одатле што ми немамо довољан број људи који систематично гледају све филмове који код нас постоје, јер би онда могли да дођу до корена проблема.

Американци нису успели ни у шта да нас убеди

Пише: Димитрије Војнов
петак, 18 новембар 2016 15:10

Отуд је и поменута „листа антисрпских филмова“ мени била интересантна, јер када их ви погледате, ви схватите да су то углавном филмови који говоре или о ближој прошлости, или о савременим темама. И онда заиста делује да су сви ти филмови, на овај или онај начин, некако „антисрпски“. Али ми истовремено заборављамо да имамо огромну минутажу телевизијских серија и филмова о историјским догађајима, које бисмо могли сматрати родољубивим.

НТ: Када је 1999. изашао Лукасов филм „Звездани ратови: фантомска претња“, скочила је јеврејска заједница да се жали како тај филм користи антисемитске стереотипе. Наиме, један од ликова је представљао ванземаљско биће, које је имало карактеристике које су некада у литератури и филму често приписиване Јеврејима – био је низак, са јаким акцентом, превртљив, грамзив и похлепан. Није било ничега што би тог ванземаљца из далеке галаксије, намерно осликаног тако као друго биће да не би „никога вређао“, повезивало са јеврејским народом, али су неке њихове организације препознале слику Јевреја управо у негативним особинама које поседује. Да ли један део српске јавности слично препознаје антисрпску пропаганду и тамо где је нема, зато што се саживела са том пропагандом, и идентификовала са том негативном сликом Срба?

ДВ: Глобална пропаганда против нас апсолутно постоји. Мислим да је предрасуда која је створена према Србима огромна, и да ће њу на својим плећима носити бар још једна генерација после нас. То је потпуно неспорно. Међутим, нисам сигуран колико је то бављење Србима, нарочито у оквирима репертоарског филма који не претендује на то да се бави приказивањем историјских догађаја, или дочаравањем тих догађаја чак и када се не говори о некој истинитој причи, засновано на нечему више од потребе да се негативац заснује на нечему што долази са насловне стране. Не треба да будемо лицемери. Наредних пар година ћемо сигурно имати поплаву српских филмова који се баве мигрантима код нас. Они наравно неће говорити о негативном стереотипу

Американци нису успели ни у шта да нас убеди

Пише: Димитрије Војнов
петак, 18 новембар 2016 15:10

миграната и сигурно ће их веома афирмативно третирали (како то, уосталом, и треба), али ће говорити о одређеном стереотипу о мигрантима, и даваће им одређену посебност – а свако инсистирање на посебности веома лако прелази у негативни стереотип. То је оно о чему ми морамо да водимо рачуна. Мислим да је један део тих негативних слика о Србима проистекао из једне слике посебности коју смо ми градили, и на бази које је било врло лако окренути слику како би нас истакли у негативном светлу. Чини ми се да постоји велико оптерећење, будући да код нас још увек влада један старински, ждановистички приступ филму, који подразумева да сваки филм у сваком тренутку непрекидно покушава да рефлектира стварност, и да сваки филм непрекидно покушава да прави неку врсту, што сублиминалне, што отвореније пропаганде. Филмови наравно имају значења којих су аутори свесни, али је питање колико су ти аутори упућени у ствари о којима говоре, и колико се у тим значењима воде на бази онога што су прочитали у штампи и сл. Није исто када имате филм Анђелине Џоли, који је гнусан, који је потпуни фалсификат на свим замисливим нивоима, који је практично расистички, али чије је заправо основни проблем што он *пледира* да је базиран на истинитим догађајима. Тиме он заиста добија једну страшну димензију. Потпуно је друго филм где ви имате једног есенцијалног негативца, који је ту због тога што је прича потребан негативац, а онда су аутори, да би тог негативца некако одредили, рекли: „па добро, нека буде Србин“. Да су на ступцима штампе у том тренутку негативци били неки други, него други би био негативац и у филму. Ми, рецимо, данас на ступцима штампе имамо доста албанског криминалног елемента, па су Албанци сада веома често приказани као негативци.

НТ: Као у *Taken*.

ДВ: У француском филму је то била права поама. *Taken* је врхунац свега тога, али пре тога је било доста филмова. Ево, сада и у америчком филму имамо веома често албанску мафију. Они су једноставно дошли у жижу интересовања медија.

НТ: Колико код нас постоји једна фетишизација филма као образовног средства? Прича се како би ми требало да „образујемо нашу омладину“, па да снимимо филм о Косовском боју, о Сеоби Србаља, о Првом српском устанку, о крунисању Стефана Првовенчаног. Људи који обично на томе инсистирају формирали су сопствене ставове о историјским догађајима – рецимо о партизанима и четницима – на југословенским партизанским филмовима. Њихов поглед на Вијетнамски рат произилази из америчких филмова (који су, додуше, тај рат критиковали). Да ли је фер очекивати од филма да врши ту врсту функције?

ДВ: Овде говоримо о једном веома занимљивом парадоксу. Ако узмемо филмове о Вијетнамском рату, који су о њему у највећем броју случајева говорили критично, поготово касније (било је можда пар филмова при почетку рата који су о њему говорили афирмативно), имамо овакав пример. Најпопуларнији реликт филмова о Вијетнаму је такозвана јакна „вијетнамка“, која није униформа вијетнамских бранитеља, није униформа Хо Ши Минове војске. То је јакна која подсећа на америчку војну јакну која је постојала још у Другом светском рату, али која је у нашој свести везана за Вијетнамски рат. У питању је модни детаљ који долази од завојевачке војске, коју ми неспорно третирамо као завојевачку, и о којој ћете тешко код нас наћи икога да каже нешто афирмативно. У погледу образовања кроз филм мислим да оно дефинитивно постоји, и да су телевизијске драме и серије својевремено биле доста моћан алат за то.

Американци нису успели ни у шта да нас убеди

Пише: Димитрије Војнов
петак, 18 новембар 2016 15:10

